

δεχομένων κόσμων δεικνύει οὐ μόνον λογικὴν ἀκολουθίαν διανοήσεως μεγίστης προσοχῆς ἀξίαν, ἀλλ' ἐγένετο προσέτι δι' αὐτῆς ἡ ἀρχὴ πρὸς ἐγκατάλειψιν τῆς μυθικῆς παραστάσεως, καθ' ἣν ὁ κόσμος ἐγένετο ἐν χρόνῳ, διὸ δὲ τῆς ἐννοίας, ὅτι ἡ κοσμοποιὸς δύναμις οὐδέποτε δύναται νὰ μείνῃ ἀδρανῆς, προπερεπεύκεσσεν δὲ Ἀναξίμανδρος τὴν περὶ ἀιδιότητος τοῦ κόσμου θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Καὶ πρὸς τὸν Θαλῆν ἔχει δὲ Ἀναξίμανδρος, ὅτι χωρῶν περιτέρω ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν διήγοιτε τῇ διανοήσει ὁ Θαλῆς, ζῆτετ καὶ αὐτὸς φυσικὴν τῶν ὄντων αἰτίαν καὶ ὅτι κοινὴν μετ' ἐκείνου ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑλοκαΐας, ὅτι δὲν χωρίζει τὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς ὕλης, ἀλλὰ προϋποτίθησιν ἀφελῶς ὥσπερ ὁ Θαλῆς ὅτι ἐν τῇ ὕλῃ ὑπάρχει σύμφυτος ἡ ζωή. Καὶ πολλὰς δὲ ἀστρονομικὰς καὶ μαθηματικὰς γνώσεις ἔλαβεν ἀναμφιβίλως παρὰ τοῦ Θαλεῖ. Ἀμφότεροι ἡσαν γνωστοὶ καὶ ἐπιφανεῖς τῆς αὐτῆς πύλεως πολίται· ἀπιθανώτατον ἐπομένως ἐστὶν ὅτι ὁ νεώτερος δὲν ἔλαβεν ἀφορμὰς παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου.

§ 15.

*Αναξιμένης ὁ Μιλησίος.

Βίος.—Πρώτη τῶν ὄντων ἀρχὴ. — Ἰδιότητες αὐτῆς. — Γένεσις τοῦ κόσμου.— Η ψυχή.— Πρόδοος τῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως.

Ἀναξιμένης ὁ Εύρυστράτου ἦτο πολίτης τοῦ Θαλεῖ καὶ τοῦ Ἀναξιμανδρού. Ήπει τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἀκριβῆ παράδοσιν δὲν ἔχομεν· κατὰ προσέγγισιν δὲ δύναται νὰ τεθῇ⁽¹⁾ ἡ μὲν γέννησις αὐτοῦ τῷ 588, δὲν δὲ οὐδακτος τῷ 524 π. Χ.

(1) Ἀναξιμένης λέγεται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων μαθητὴς τοῦ Ἀναξιμανδρού, ἡ δὲ μαθητεία κατὰ τοῦτο φαίνεται ἀληθής, ὅτι δὲ Ἀναξίμανδρος ἐγένετο πρύτανος τοῦ Ἀναξιμένους ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ

(1) Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μαρτυρίας (Ἴππολ. Λιρ. "Ἐλεγχ.", καθ' ἣν ἡ ἀκμὴ (== τῷ 40 τῆς ἡλικίας ἔτει) αὐτοῦ πίπτει Ολ. 58, 1 (548 π. Χ.), καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι παρὰ Διογ. ΙΙ', 3 τὰ τῆς χρονολογίας εἰσὶ τεταραγμένα καὶ ὅτι τὸ γεγένηται τὴν ἀκμὴν σημαίνει.

καὶ ὅτι φυλαφητὸς εὑρίσκομεν παρ' αὐτῷ τὴν ἕγκη τῆς ἐπιδρότεως; τῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως τοῦ Ἀναξιμάνδρου.

Ἐκ τινος συγγραφῆς τοῦ Ἀναξιμένους ἐν γλώσσῃ Ἰάδι ἀπλῇ καὶ ἀπερίττῳ γεγραμμένης περιεσώθη ἡμῖν μικρὸν τι ἀπόσπασμα. Οἱ Ἀναξιμένης συρφωνεῖ τῷ Ἀναξιμάνδρῳ, ὅτι τὸ στοιχεῖον, ἐξ οὗ τὰ πάντα γεγγόντων, πρέπει νὰ ἔχῃ τὰς ἴδιότητας τοῦ ἀπείρου καὶ τῆς οὐδίου κινήσεως, ἀλλ' ἀπορηκρύνεται ἐκείνου ωκτὸν τοῦτο, ὅτι ἀπειρον καὶ οἰδιον κίνησιν ἔχουσαν ἀρχὴν τῶν ὄντων τίθησιν ὑπεραμένον τὴν φύσιν στοιχεῖον, τὸν δέρπον. Οἱ ἄλλοι πέντε ωκτὸν τὸν Ἀναξιμένην καὶ τὰς δύο οὐσιώδεις ἴδιότητας τῆς πρώτης τῶν ὄντων οὐσίας τοῦ Ἀναξιμάνδρου, ἥτοι τὸ ἀπειρον καὶ τὴν οὐδίνην κίνησιν. Οἱ ἄλλοι οὐ μόνον ἐκτείνεται τοπικῶς ἐπ' ἀπειρον, ἀλλὰ διεπελατεῖ καὶ ἐν διηγεκτεῖ κινήσει καὶ μεταβολῇ καὶ ωκτὸν τὴν ἀρχηνίτηταν ἀντίληψιν, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ταυτίζεται πρὸς τὴν ζωὴν πνεύματος, τὴν πνοήν, ὁ ἄλλος δεικνύεται ἐν τοῖς ἀμφύγοις οὖσιν ἢ οἱ κίνησις πάσης ζωῆς καὶ κινήσεως. «Οἶον, λέγει ὁ Ἀναξιμένης (¹), ἡ ψυχὴ η ὅμητέρα ἀλλο οὖσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον πειθεῖται καὶ ἀλλοπεριέχει».

Οἱ ἄλλοι λοιπὸν ωκτὸν τὸν Ἀναξιμένην ἐπεινὴν ἡ πρώτη τῶν ὄντων ἀρχὴ ἐξ αὐτοῦ γίνονται τὰ πάντα καὶ εἰς αὐτῶν πάλιν ἀναλύονται. Διὸ τῆς ἀνόρχου καὶ ἀτελευτήτου κινήσεως κάτιον κάτιον μεταβολήν, ἥτις ἀκριβέστερον διττὴ τυγχάνει οὖσι, μάνωσις καὶ συσταλὴ ἡ ἀνταντικαταστασίη καὶ ὡς ἀλλως λέγεται, μάνωσις καὶ συσταλὴ ἡ ἀνταντικαταστασίη καὶ ἀπίταισις. Ἀραιούμενος μὲν ὁ ἄλλος γίνεται πῦρ, πυκνοπίρενος δὲ ἀνεμος, εἴτε νέφος, εἴτε ἔτι μᾶλλον πυστελλόμενος γίνεται ὅδωρ εἴτε γῆ, εἴτε λίθοι, τὰ δὲ ἀλλακτὰ ἐκ τούτων. Μία τὴν ἀντίληψιν ταῦτην προήγθη πάντως ὁ Ἀναξιμένης ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀνημοφράκτῃ συμβαίνοντων καὶ εἰς τὴν γῆν καταφερομένων.

Ποίου εἴδους κίνησις τοῦ ἀέρος ἐπήνεγκε τὴν ἀποτέλεσμα τοῦτο, δὲν λέγεται ἡμῖν, πιθανὴ δὲ φάνεται ἡ εἰκόσικ, ἥτις ἡ Ἀναξιμένης ἔνδει τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου προελθοῦσαν ἐκ περιπτυχίας τοῦ αἵρετος κινήσεως, ἐκ τινος δῆλως δὴ δινήσεως; ἐν τινὶ σημείῳ τοῦ οὐρανοῦ;

(¹) Παρὰ Πλάτοντα, Ἀρίστ. I, 3, 6. Πρεστ., Ἀριστον., Μετ. τε φυσικ. A. 3. σελ. 984, α, 5.

γεννηθείσης καὶ ποιησάστης, ὥστε ἐν μέρος μὲν αὐτοῦ νὰ πυκνωθῇ, μέρος δὲ νὰ ἀραιωθῇ, τότε δὲ ὁ Ἀναξιμένης Θεωρητέος ὡς πρωτουργὸς τῆς μετὰ ταῦτα παρὰ τῷ Ἀναξαγόρᾳ καὶ Δημοκρίτῳ ἀναφενομένης Θεωρίας, ὅτι ὄχισμος ἐσχηματίσθη διὰ περιστροφικῆς κινήσεως, δι’ ἣν τὸ μὲν βαρύτερα εἰς τὸ μέσον συγχλίθον, τὸ δὲ χουφότερα πρὸς τὸν περίκυκλον ἀνήλθον.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπελάμβανεν ὁ Ἀναξιμένης ὅτι ἔλαβον γένεσιν καὶ αἱ ποιότητες· διότι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἔκαλει πάθον κοινὰ τῆς ὕλης, ἐπιγινόμενα διὰ τῶν μεταβολῶν αὐτῆς· οἷον τὸν μὲν συστολὴν καὶ πύκνωσιν τοῦ ἀέρος ὠνόμαζε ψυχρόν, τὴν δὲ ἀραίωσιν καὶ χάλασιν αὐτοῦ θερμόν.

(1) ἀ' ἥρ, ὅταν μὲν ὑπόρχῃ ὄμαλότατος, καθίσταται ἀδηλος εἰς τὴν ὄψιν, ὅταν δὲ ψυχή ἢ θερμανθῇ ἢ νοτισθῇ ἢ κινηθῇ, τότε καθίσταται ὀρχτός. Ἦκ τῶν εἰρημένων κατάδηλον γίνεται, ὅτι ὥσπερ ὁ Ἀναξιμανδρος ἐδίξαζεν ὅτι ἐκ τοῦ ἀπείρου ἐξεκρίθησαν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, οὕτω καὶ ὁ Ἀναξιμένης διδάσκει ὅτι ἐκ τοῦ ἀπείρου ἀέρος προήλθον καὶ ποιότητες αὗται, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὴν θερμὸν αὐτοῦ ἐσχηματίσθησαν αὗται ἀραιώσει καὶ πύκνώσει καὶ δὲν ἐξεκρίθησαν ἐκ τοῦ πρώτου στοιχείου ὡς παρὰ τῷ Ἀναξιμανδρῳ.

Κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ κάσμου ἐσχηματίσθη κατ’ ἀρχὰς ἡ γῆ πιληγθέντος τοῦ ἀέρος. Ὅπελάμβανε δ’ αὐτὴν ὁ Ἀναξιμένης πλατεῖαν τὸ σχῆμα καὶ διὰ τοῦτο ἐποχουμένην τῷ ἀέρι. Ἐκ δὲ τῆς γῆς τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν ἔχουσιν ὁ ἥλιος καὶ τὸ λοιπός ἀστρα. Ἐσχηματίσθησαν δῆλα δὴ ἐκ τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς γῆς ἵκμάδος· διότι ἀραιουμένης ταῦτης γίνεται τὸ πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ πυρὸς μετεωρίζομένιου συνίστανται οἱ ἀστέρες. (Ο ἥλιος, λέγεται, ἐστὶ γῆ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀξεῖσαν κίνησιν ἐγένετο θερμότατος, δὲν κρύπτεται δὲ ὑπὸ τὴν γῆν, ὅταν ἀφονίζηται ἀπὸ τοῦ δρίζοντος, ἀλλ’ ἐπειδὴ πρὸς ἀρχτον ἡ γῆ ἐστιν ὑψηλή, σκεπόμενος ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων κατῆς μερῶν ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἀφ’ ἡμῶν ἀπέστασιν καθίσταται ἀστρατος. (Οι ἀστέρες δύοισι τὸ σχῆμα πρὸς τὴν γῆν ὄντες ἐποχοῦνται τῷ ἀέρι διὰ τὸ πλάτος αὐτῶν· δὲν κινοῦνται δ’ ὑπὸ αὐτῆς, ἀλλὰ στρέφονται περὶ αὐτὴν πλαγίως. (Ο Ἀναξιμένης λέγεται, ὅτι πρῶτος εὗρεν, ὅτι ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἥλιου ἔχει τὸ φῶς αὐτῆς, ἐδείκνυε δὲ καὶ τίνα τρόπον τοῦτο συμβούνει, ἥρμήνευε δ’ ὡσαύτως.)

καὶ τὸν λόγον τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης. Τιδεῦχεν δὲ πλέον τὸν δραστῶν ἡμῖν φωτεινῶν ἀστέρων ὑπάρχονταν ἐν τῷ τόπῳ τῶν θερήσιων συμπεριφερόμενα μετὰ τούτων καὶ γεώδη τινὲς πάρκα ταῦτα, ἀπερ προκαλοῦσι τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης. Τοὺς δὲ ἀπλακνούς θητέρους ὑπελάμβανε δίκαιη πᾶλον ἐπὶ τοῦ δικρανοῦ; Ήδη τοῦ οὐρανοῦ καταπεπλαγότος.

"Οσπέρ ὁ Ἀναξίμανδρος ἔθεωρει καὶ ὁ Ἀναξιμένης τοὺς ἀστέρας ὡς τοὺς γενομένους θεούς, ἐδίδασκε πρωτότι ὡς ἀκεῖνοις δικλιγγόντιν φθοράν καὶ γένεσιν, ἃται ἀνακύκλωτοι κάτιμοι.

Συγφώνως πρὸς τὰς προϋποθέσεις κύτοις ἄρματαν δὲ Ἀναξιμένης καὶ τὴν γένεσιν τῶν μετεωρολογικῶν φαινομάνων, τὰς Κρηταῖas, τῆς χιόνος, τῆς χαιλάκης, τῆς απτροκηπῆς, τοῦ οὐρανοῦ τοῖς καὶ τοῦ σεισμοῦ⁽¹⁾.

Τῆς δὲ ψυχῆς ἀντελκυθόντης κατὰ τὸν ἀγγειογένητον τρόπον. Η ψυχή ἐπειν ἡ αἰτία τῆς ζωῆς καὶ τῆς ανάπτυξης τοῦτο δὲ παρέχει κατὰ τὰς ὅργας αὐτοῦ ὁ Θεός, τῇ πνεύμᾳ, ἢ πυρὶ δινεῖ τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν αναπνοὴν εἰσιέσιν καὶ ἐκεῖνον πινέγει καὶ αγκροτεῖ τὸ ζῷον, δτον δὲ ἐκλίπη, σθέννυται καὶ ἡ Ζωή, τοῦ δὲ πάρκη φθείρεται καὶ δικλύεται.

'Επι τούτοις ποιεῖται. Βιτικοποιοῦται; τὸ μέγα τοῦτο εἰδημένη παρατηροῦμεν σκφῶς τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Ἀναξιμένου αὐτοῦ τοῦ Ἀναξιμάνδρου. Τὸ ὅπερον, ἡ Ζωὴ καὶ ἡ θίδης πίνακας τῆς πράτης τῶν ὄντων ὅργης, ἐτι δὲ οἱ δίξι περὶ δικλιγγῆς πίσημοι, περὶ ἀντιθέσεως τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ, περὶ τῶν αγένειων τῆς γῆς καὶ τῶν ἀστέρων, περὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομάνων, περὶ τῶν θερήσιων ὡς περὶ τῶν γενομένων θεῶν, οἷος δὲ οὐδὲ περὶ φυγῆς ήτις αὔροειδος τὴν φύσιν ὑπόληψις δεικνύουσσιν δὲ Ἀναξιμένης τὴν λουθεῖ τῷ Ἀναξιμάνδρῳ.

Τὸ φιλοσόφημα τοῦ Ἀναξιμένου δέν δεικνύει πάντα τὰ τέλη, ἄλλος καὶ αὐτενέργειαν δοκιμάζει. Τὰ δίκια τοῦ Ἀναξιμένου δικ-

(1) Τιππ δλ. Λίριο, "Ελεγχ., I, 7 κ. 8. Πλάτων, "Αριτ., I, 1, 5, 10, "Ιωάνν., Δαρμ. κακ. Περσαλ., I, 3, 1. (Στρ., "Αριτ., 5ος Μετ., IV, 151).

ιοήμετας οὐ σημιρᾶς σπουδαιότητος πρὸς τὴν τότε κατάστασιν τῶν φιλοσοφικῶν ζητήσεων ὅντας δεικνύουσιν ἀληθῆ πρόσοδον τῆς φιλοσοφίας.

(Ο) μὲν 'Αναξίμανδρος διὰ τὸ ἀδριστὸν τῆς τε φιλοσοφικῆς αὕτου ἀρχῆς καὶ τῆς εὖ αὐτῆς «ἀποκρίσεως τῶν ἐναρτίων» δὲν διεσαφήνισε τὴν γένεσιν τῶν καθ' ἔκαστα ὅντων, δὲ 'Αναξιμένης ὑποστησάμενος ὡς φιλοσοφικὴν ἀρχὴν ὥρισμένον τὴν φύσιν στοιχεῖον, κατόλληλον νὴ γρηπτικεύσῃ ὡς βάσις τῆς παραγωγῆς τῶν ὅντων, ἐπονοκτο τῷν ἀπόπειρον νὸς ἐρυθνεύσῃ τὴν εὖ αὐτοῦ γένεσιν τοῦ κόσμου διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ πρώτου στοιχείου, ἃτοι διὰ τῆς μανιώσεως καὶ πυκνώσεως αὐτοῦ. Τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀποπείρας ταῦτης ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῷ ζητήματι τυύτῳ ἡκαλούντην τῷ 'Αναξιμένει ἐκ τῶν 'Ιόνιων φιλοσόφων πάντες, ὅποι ἐν στοιχεῖον ὡς ἀρχὴν παρεδέχοντο. "Ἐνος δ' αἰῶνα μετὰ ταῦτα δέ οὐδεὶς, Διογένης δέ 'Απολλωνιάτης καὶ δέ 'Αργέλαος παρεδέχοντο τὴν περὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀπλοχῶν ἀστέρων, ὅτι οὗτοί εἰσι προσηλωμένοι ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θόλου, παραβολλούμενη πρὸς τὴν τοῦ 'Αναξιμάνδρου παρεῖχεν οὔτως ἀπλουματέραν καὶ πρὸς τὰ φυινόμενα συμφωνοτέρους ἔργηνειν, ὥστε δέ μετὰ ταῦτα 'Ελληνικὴ ἀστρονομία μετ' ἀλλαγήστιν ἔξαιρέσεων αὐτῆς ὄντείγετο.

§ 16.

**Μεταγενέστεροι ὁπαδοὶ τῆς παλαιᾶς
Ίωνικῆς Σχολῆς.**

ΙΠΠΩΝ--ΙΔΑΙΟΣ—ΔΙΟΡΕΝΙΣ Ο ΛΙΟΛΛΩΝΙΑΤΗΣ

Τὴν κατὰ τὸν διαδίκτυον προστάτην τῶν Μιλησίων φιλοσόφων ἰδρυθεῖσαν σχολὴν εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ. (Ο) "Ιππων, ὃστις εὖη κατὰ τὸ δεύτερον ἐκ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ἐκκτονταετηρίδος ταύτης, πρῶτον

τοῦ κόσμου στοιχεῖον ἐπίθετο, ως ὁ Θαλῆς, τὸῦ ὥδοι τῆς ἀκριβέστερον τὸ ὑγρόν εἰς τοῦτο ἦγεν αὐτὸν⁽¹⁾ κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἀναλογίαν τοῦ ζωϊκοῦ βίου, διὸ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπελόγιζεν ὡς τινὰ ἐκ τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν λαμβάνουσαν ὑγροσίκην. Ήκ τοῦ ὄδευτος προῆλθε, κατὰ αὐτάν, τὸ πῦρ καὶ ἐκ τῆς ὑπερνικήσεως τοῦ ὄδευτος ὑπὸ τοῦ πυρὸς ὁ κόσμος.

Τοῦ Ἀναξιφένους ὀπαδὸς ἦτο ὁ ἄλλως ἔγνωστος Ἰδαιος ἢ Ἰμεραιος, διότι καὶ οὗτος τὸν ἀέρα ὑπελόγιζεν ὡς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῶν ὅντων· ὡσεύτως ἐγγύτατα πρὸς τὰς διόξεις αὐτοῦ ἴστανται κι ἐν σελ. 70, 1 μνημονεύθεισαι, ὃν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπικνειλημένως μνείαν ποιεῖται χωρὶς νὰ ὀνομάσῃ καὶ τὸν πρωτοιηργὸν αὐτὸν.

Προσέτι δὲ περὶ τὸ 440—425 ἀπεπειρχτοι Διογένης ἢ Ἀπολλωνιάτης νὰ ὑπερκαπίσῃ τὴν ἐνίζουσαν ὄλικὴν τοῦ Ἀναξιφένους θεωρίαν ἐναντίον τῆς περὶ τοῦ κοσμοποιοῦ διδασκαλίας τοῦ Ἀναξιφέρου.

Διογένης ὢ Ἀπολλωνιάτης.

Διογένους βίος καὶ συγγράμματα. — Φιλοσοφικὴ θρησκεία. — Κοινωνία — Ζωολογία καὶ Ψυχολογία. — Γνωσιολογία. — Ἐπισκόπησις τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος.

Διογένης ὢ Ἀπολλοθέμιδος κατήγετο εἴς Ἀπολλωνίας τῆς Κρήτης⁽²⁾, δι' ὃ καὶ προσωνυμεῖται Ἀπολλωνιάτης. Ηἱ ἀρχὴ αὐτοῦ τὸ θεταὶ περὶ τὸ 440—425 π. Χ., εἴη ἐπομένως κατὰ τοὺς γρόνους τοῦ Ἀναξιγόρου καὶ διεφέρετο πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὅντων θεωρίᾳ. Ήτο δέ λίστη ἐλλόγημας ὄντης καὶ ἐκ τῶν περιφανεστάτων τῶν χρόνων αὐτοῦ φυσικόλόγων. Λύτος ἡραΐνεται τὸν ἐν

(1) Κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Σιμπλ. Φυσ. 23, 18 κ. ἐφ. II λοιπ. Ἀριστ. 1, 3 1 (Πρόλ. D i e l s. Doxogr. 220) προκύπτουσσν μαρτυρίχν τοῦ Ιεροφάστου, ἵτις περὶ μὲν τοῦ Θαλοῦ ἐπὶ ἀπλῇ; εἰκασίᾳ, περὶ δὲ τοῦ Ἰππονοῦ τούναντίον ἐπὶ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ φαίνεται στηριζομένη.

(2) Ἡ γνώμη ὅτι πατρὶς τοῦ Διογένους ἔγενται ἡ ἐν Κρήτῃ Ἀπολλωνία στηρίζεται ἐπὶ τῆς μαρτυρίας Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (π.λ. 100 ἐκδ. Mein.). Ἐπειδὴ δέ ὁ Διογένης ἔγραψεν ἐν Ἰωνικῇ διαλέκτῳ, ἡγιεῖστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς βεβαιεῖτητος τῆς μαρτυρίας Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, Τοῦ Zeller, Philos. d. Griechen, I. ἐκδ. 6η σελ. 259 στρ. 1.

Αλγής παταριοῦς πυρωδῶς κατενεχθέντα πέτρινον ἀστέρα, οὗ τὴν πτῶσιν προεῖδε καὶ προεῖπεν, ὡς λέγεται, ὁ Ἀναξαγόρας. Παρὰ τοῦ Σιμπλικίου (Φυσ. 32, 6) μακρούστερον δὲ τοῦ φυσιολόγους, συνέγραψε πλείονα τοῦ ἐνὸς συγγράμματα, ἕτι δὲ καὶ μετεωρολογίαν, ἀλλ᾽ ὅτι εἰς τὰς ὄψεις αὐτοῦ περιττήθη μόνον τὸ «Περὶ φύσεως», οὐδὲ παπάσματα καὶ μέχρις ἡμῶν περιεσώθησαν⁽¹⁾. "Ἐγραψε δὲ Ἐπέδει μικλέκτῳ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἰόνων φιλοσόφων. Οὐ Διογένης ὀντέχεται τῆς φιλοσοφικῆς ὀργῆς τοῦ Ἀναξιμένους τερρῶς, ἀπονέμον δὲ ὅμως αὐτῇ νοητικὰς ἴδιατητὰς καὶ προσπαθῶν τὴν ἔρμηνεύσῃ ἐξ αὐτῆς τὸν ψυχικὸν βίον, διεξάγων δὲ προσέτι τὴν Νεωρίαν ἐν τοῖς καθολικοῖς ἐκπιελέστερον καὶ ἀκριβέστερον καὶ διατυπῶν αὐτὴν διὰ μεθοδικωτέρας ἐκπίστεως χωρεῖ πολὺ πορρωτέρῳ τοῦ Ἀναξιμένους. "(πως δὲ ἐδρακόντη τὰς ζητήσεις αὐτοῦ ἐπὶ βόσεων σταθερῶν, ὥρισε πρῶτην ὁ Διογένης τὰς ἴδιατητὰς, διεφείλει νὴ ἔγγη τὸ πρῶτον τῶν ὄντων στοιχεῖον, διεφείλει δὲ τοῦτο νὴ ὑπάρχη κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐνθεν μὲν κοινῷ πάντων τῶν ὄντων, ἐνθεν δὲ νοητικῷ ὅντι, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ κοινόν, οὕτε μᾶζις τῶν στοιχείων ἐστὶ

(1) "Πρέπει δὲ ὁ Διογένης ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ ὡδεῖς: «Ἄδρον παντὸς ἀρχόμενον διοκέει μοι χρεῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀναγνωσθῆντον παρέχεσθαι, τὰν δὲ ἐργανεῖνταν ἀπλῶν καὶ σεμνῶν». Μερὶ Διογένους τοῦ Ἀπολλωνίατου ἐπραγματεύθη ὁ Schleiermacher τῷ 1811, (ἰδὲ Werke 3, Alth. II. 149 κ. ἔξ.) Τῷ δὲ ἀποπάτυμα τῆς συγγραφῆς τοῦ Διογένους ἐξέδοκεν ὁ Gniell. Schörr ὡπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Antiphorae Clazomenenses et Diogenis Apolloniatae fragmenta*, Bonnæ 1829. Ἐπιμελέστερον δὲ συνέλεξε καὶ ἔρμηνευσεν ὁ F. r. d. P. a. n. z. e. r. h. i. e. t. e. r., *Diogenis Apolloniatae fragmenta*, Lipsiae 1830. Μετὰ μικρῆς δὲ εἰσαγωγῆς καὶ Λατινικῆς μεταρρύσεως ἐξίδοκεν πότερον ὁ Mullači ἐν τόμῳ I. σελ. 252 καὶ ἐξῆς τῆς Συλλογῆς αὐτοῦ *Fragmenta Philosophorum graecorum*, Parisiis 1875. Παρόταλε καὶ S. t. e. i. n. h. a. r. t. Allg. Encycl. von Ersch u. Gruber Sect. I. Bd. XXV, 296 κ. ἔξ. ἔτι δὲ P. N. a. t. o. r. p. καὶ H. D. i. c. l. s. ἐν Rhein. Mus. Bd. 41, 1886, σελ. 350—363. 42, 1887, σελ. 1—14, καὶ 374—386. Weygoldt, ἐν Archiv für gescl. der. Philosophie I, 1888 σελ. 161—171, ἐνθεν ὁ Weygoldt δικνύεται, ὅτι τοῦ Διογένους μεγάλη χρῆσις γίνεται ἐν ταῖς φιλοσοφικοτεσσίοις συγγράμμασιν. Ο δὲ G. Geil ἐν Philos. Monatsh. 26, 1890 σελ. 257—270 πραγματεύεται περὶ τῆς συγγραφικῆς δράσεως τοῦ Διογένους.

δυνατή οὕτε ἐπίδρασις τῶν ὄντων ὅπ' ἄλληλα· «έμοὶ δὲ δοκέει, λέγει δ Διογένης, τὸ μὲν ξύμπαν εἰπεῖν πάντα τὰ ἔόντα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐτεροιοῦσθαι καὶ τὸ αὐτὸν εἶναι· καὶ τοῦτο εὔδηλον· εἰ γὰρ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἔόντα νῦν γῆ καὶ θάλασσα καὶ άιγας καὶ πῦρ καὶ τὰ ἄλλα, δοι φαίνεται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἔόντα, εἰ τουτέων τι ἦν ἔτερον τοῦ ἑτέρου, ἔτερον ἔὸν τὴν ίδιην φύσει, καὶ μὴ τὸ αὐτὸν ἔὸν μετέπιπτε πολλαχῶς καὶ ἕτεροιοῦτο, οὐδαμῇ ἀν οὕτε μίσγεσθαι ἀλλίγοις ἥδυνατο, οὕτε ἀφέλησις τῷ ἑτέρῳ οὕτε βλάβη εἶναι, οὐδὲ μηρού οὕτε φυτὸν ἐκ τῆς γῆς φύνειν, οὕτε ζῷον οὕτε ἄλλο γενέσθαι οὐδέν, εἰ μὴ αἴτιο πυρίστατο, ὃπε τῶντὸν εἶναι· ἄλλα πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἕτεροιούμενοι ἄλλοτε ἄλλοια γίγνεται καὶ εἰς τὸ αὐτὸν ἀναχωρεῖ⁽¹⁾. Ἄτι δὲ καὶ νοητικὸν διανάγκην νὰ ὑπάρχῃ ἡ πρώτη τῶν ὄντων ὁργή, ἀπίδειξι ἐπάγεται τούτου τὴν σκόπιμον διακομήν τῆς ὄλης καὶ τὴν ακονονικήν παρείκην τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαίνοντων, μάλιστα δὲ τὴν πατέραν, ἵνα τὴν ζωὴν καὶ τὴν νόησιν ἐν πᾶσι τοῖς ἐμψύχοις οἵτινι παρέγγειται ἡ θεός, δια θνατοπνέουσιν, καὶ ἐδὲ τούτου στερηθῶσι, καὶ ζείνην καὶ νόησιν ζποβάλλουσιν. «Οὐδὲ γὰρ οἶδον τε ἦν οὕτω δεδίοθαι (τὴν ἀρχὴν δῆλον διτι) ἀντι νοήσιος, μῶστε καὶ πάντων μέτροι ἔχειν, χειροποίης τοῦ καὶ θεοφοροῦ καὶ ημέρης καὶ ὑετῶν καὶ ἀνέμων καὶ εὐδιέκτων, καὶ τὰ ἄλλα, εἰτις βούλεται ἐννοέσθαι, αὐγολακοὶ μηρού οὕτω διακείμενα ὡς ἀνυστόν κάλλιστα⁽²⁾. . . Ἐτι δὲ ποὺς τούτους καὶ κάδε μεγάλη οημήια· ἀνθρωπος γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ζῷα διαπλέονται ζῶνται τῷ δέρει καὶ τοῦτο αὐτοῖσι καὶ ψυχῇ θετι καὶ νόησις. . . καὶ μὴ τοῦτο ἀπαλλαχθῆ, ἀποθνήσκει καὶ ἡ νόησις ἀπολείπει»⁽³⁾.

Δι σκέψεις αὗτηι κατέπειθον τὴν Διογένην ἵνα τὸ δὲ οὐ συν-

(1) Ἀπόσπ. 2. Σιμ. πλ. Φυσ. 151, 31. Οἱ Ἀριστοτεῖλαι ἀπειδομένους τὸ σχέμα τοῦ Διογένους παρατηρεῖ (περὶ γενεῖσ. καὶ ψθερ. Λ. 6. πελ. 322, 6, 13) «.... καὶ τοῦτο ὄρθιος λέγει Διογένης. Ότι εἰ μὴ εἴ ἔνδε τὸ θηρευτικόν, οὐκ ἔν τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ὅπ' ἄλληλαν, οἷον τὸ θερινὸν φέρεσθαι καὶ τοῖν θερμαίνεσθαι πάλιν· οὐ γάρ οὐ θερμότης μεταβάλλει καὶ οὐ ψυχρότης εἰς ἄλλα, ἄλλα δῆλον διτι τὸ ὑποκείμενον. Οὐτε ἐν αἷς τὸ ποιεῖν ἔστι καὶ τὸ πάσχειν ἀνάγκη τούτων μίαν εἶναι τὴν ὑποκείμενην φύσιν».

(2) Ἀπόσπ. 4. Σιμ. πλ. Φυσ. 152, 12.

(3) Ἀπόσπ. 5. Σιμ. πλ. Φυσ. 152, 18.

σταυνται πόντοι τὸ δύτον κατ' ὀνάγκην ακαλ μέγα καὶ λαχυρόν καὶ
ἀδιόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἰδός ἔστι»⁽¹⁾.

Τούτως δὲ τὰς ἴδιότητας ἐφρόνει ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐν τῷ ἀέρι,
διότι ὁ ἀήρ οὐ μόνον διὸ πάντων διήκει, ἐν ποντὶ ἔνεστι, πάντα
κυνερνᾷ, πάντων καρκτεῖ καὶ ἔστιν οὐδὲ ἐν διτι μὴ μετέχει τού-
του, ἀλλὰ καὶ τοῖς ζώοις καὶ ἀνθρώποις ὁ ἀήρ παρέχει καὶ αἴσθησιν
καὶ νόησιν καὶ αὐτὸν τέλος τὸ σπέρμα τῶν ζώων πνευματῶδές
ἔστιν⁽²⁾.

Κατὰ λογικὴν ἄροι ὀνάγκην ἡ τῶν ὄντων οὐσίας ὑπάρχει μία
καὶ ἡ αὐτῇ ἔστι δ' αὕτη κατὰ τὸν Διογένην ὁ ἀήρ. Οὗτος ὡς μὲν
τοιχεῖον καὶ ἀρχὴ πάντων οὔτε γεννᾷται οὔτε φύείται, ἀλλ'
ἔστιν δίδιος, ὡς δὲ παρέχων ζωὴν καὶ κίνησιν καὶ τὴν σκέψιμον τοῦ
κύριου τάξιν ἔστιν ὃν τοητικὸν καὶ λογικόν, διῆκον διὰ πάντων,
κυνερνῶν πάντα καὶ διακοσμοῦν πάντα, ὡς δὲ τὸ πρῶτον, ἐξ οὗ
πάντα τὸ λοιπόν, γινώσκει πάντα, ὡς δὲ τὸ λεπτότατον καὶ τὸ εὐ-
αινητότατον ἔστιν ἡ αἰτία πάσης κινήσεως. "὜στε ὁ ἀήρ ἔστιν
ἡ γυναικικὴ καὶ κυνηγικὴ τῶν ὄντων ἀρχὴ. "Ἴστι δὲ πρὸς τούτοις
καὶ ἀπειρος ὁ ἀήρ, ἀλλὰ τὸ κύριον τῷ Διογένει ἔστιν ἡ ζωὴ καὶ
δύναμις τῆς πρώτης οὐσίας. Τὴν δὲ κίνησιν αὐτῆς ὑπολαμβάνει,
ἄσπερ ὁ Ἀναξιμένης, ἡ κατὰ ποιόν μεταβολήν, πάντας καὶ μά-
νωσιν ἥ, ὑπερ τὸ αὐτό, θερμιδον καὶ ψυχρόν.

"Ἔνεκα δὲ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀδικλείπτου κινήσεως αὐτοῦ λαμ-
βάνει ὁ ἀήρ τὰς δικφυρωτάτας μορφὰς κατὰ τοὺς δικφύρους βαθύμους
τῆς μακρώσεως καὶ πυκνώσεως ἢ τῆς θερμότητος καὶ ψύξεως αὐτοῦ·
θιὸ συνίστανται ἀπειροι βαθύροι ἐτεροιόσεως ψύχους καὶ θερμότητος,
ξηρότητος καὶ ύγρότητος, στασιμωτέρας καὶ δέσυτέρας κινήσεως⁽³⁾.

Κοσμογονία. Διὰ τῆς πυκνώσεως καὶ μακρώσεως ἀπεχω-
ρίσθη κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς ἀπείρου ἀρχῆς τὸ βαρύ καὶ τὸ κούφον·
καὶ ἐκεῖνο μὲν ἔχώρησε πρὸς τὰ κάτω, τοῦτο δὲ πρὸς τὰ ἄνω· ἐξ
ἐκείνου ἐσγηματίσθη ἡ γῆ, ἐκ τούτου δὲ ἦλιος καὶ οἱ ἀστέρες. Τὴν

(1) Ἀπόσπ. 3. αὐτόθι 153, 20.

(2) Ἀπόσπ. 6. αὐτ. 152, 22.

(3) Ἀπόσπ. 6. αὐτ. 152, 22. Ἀριστοτ. περὶ ψυχῆς Λ', 2. σελ. 405,
π. 21.

πρὸς τὸ κάτω καὶ σένω κίνησιν ἡρμήνευε κανόνα γένης· ἐκ τοῦ βάρους καὶ τῆς κουφότητος, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐνοικούτης ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὅντων ἀρχῇ ζωῆς, διότι ὁ κινῶν νοῦς συμπίπτει παρ' αὐτῷ πρὸς τὸν ἀέρα, τὰ διάφορα δ' αὐτοῦ εἴδη εἰσὶ διάφορα· εἴδη τῆς νούσεως (ἀπόσπ. 6), ἢ δ' ἔννοια, ὅτι ὁ νοῦς προσέρχεται τοῖς στοιχείοις καὶ κινεῖ αὐτά, οὐδένα λόγον ἔχει παρ' αὐτῷ.

Αφ' οὗ δ' ἐπῆλθεν ὁ πρῶτος χωρισμὸς τῶν στοιχείων, πάσκ περιτέρω κίνησις πηγάδει ἐκ τοῦ θερμοτέρου καὶ ἐλαφρυτέρου. Καὶ ὅσπερ τὴν ψυχὴν τῶν ζόφων ὑπελάμβανε θερμὸν ἀέρα, οὕτω καὶ ἐν τῷ σύμπαστι τὸν μὲν λόγον τῆς κινήσεως, ἥτιν τὴν ἐνεργείαν αἰτίαν, εὑρισκεν ἐν τῷ θερμῷ, τὸν δὲ λόγον τῆς συνηγγένειας τῶν σωμάτων ἐν τῷ ψυχρῷ καὶ πυκνῷ ἀέρι. "Μηκετὶ τῆς θερμότητος ἐλαβε τὸ σύμπασιν κυκλικὴν κίνησιν· ἐκ τῆς κυκλικῆς ταύτης περιφορὰς προῆλθε καὶ τὸ στρογγύλον σχῆμα τῆς γῆς. Λλλὰ κυκλικὴν κίνησιν ἡ περιφορὰν λέγων ὁ Διογένης νοεῖ πλαγίαν κίνησιν, ἀπομένως δὲ καὶ τὸ στρογγύλον τῆς γῆς σχῆμα υπητέων ὡς καλινδροειδές· καὶ οὐχὶ σφαιρικόν· διότι παρεδέχετο, ὅτι οἱ ἄξοι τοῦ κόσμου μετὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ ἐλαβεν ἐκ τοῦ κυτταράτου ἐγκλισίν των πρὸς τὸ μεσημβρινὸν αὐτοῦ μέρος πρότερον κατὰ κυριοφόρην τῆς γῆς κινούμενος. Κατ' ὅμιλοτερα ταῦτα συνεφίνεται ὁ Διογένης τῷ 'Λυκέαρχῳ, εἰς οὓς τὴν ἀντίληψιν ἔγεν αὐτὸν καὶ τοῦ 'Λυκέωντος ἡ περὶ οὐρανοῦ διδασκαλία.

Τὴν γῆν ἐφαντάζετο ὁ Διογένης ὡς ὁ 'Λυκέωνδρος οὗτον ἐν ἀρχῇ μὲν μαλακὴν καὶ ἔρυστὴν μᾶκαν, ἐπειτα δὲ βαλμηρὸν καὶ εὔτοπον ὅλιγον ἐπρανθεῖσαν ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, ἐργαστημένη δ' ἐν τῷ μέσῳ. Τὸ σῶμα τῆς γῆς ἔχει πορώδεις διεξόδους, εἰς τὰς εἰσόδους δὲ ἀήρ. "Οταν δὲ ἡ διέξοδος αὐτοῦ φράστηται, γίνεται συστῆμα.

Η θάλασσά ἐστι λείψανον τῆς ἐξ ἀρχῆς ὄγρατος τῆς γῆς, ἡ δὲ ἀλμυρὸς αὐτῆς γεῦσις προῆλθεν ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῶν γήινάτων καὶ τῆς μερῶν.

Ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς ἐξατμίσεως τῆς ὄγρατος ἀναπνεγμένων ἡ τε θυμιάσεων ηὔξησι καὶ ἐπλουτίσιμη ὡς οὐρανός.

Καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὰ ὄστρα εἰσὶ τόμες της παρόδης, καταγραμμή, ὣν αἱ κοιλότητές εἰσι πεπληρωμέναι παρόδης θέρη. Τηλεόπτης

τεκοιν ἔχουσι καὶ οἱ μετεωρόλιθοι, ἀλλ' οὗτοι ἀναφλέγονται κατὰ τὴν πτώσιν αὐτῶν.

Ἡ Σελήνη ἐστὶ κισσηροειδὲς ὄνυχιμη, τὸ δὲ στροφαῖς διάπτυχα, τοῦ κόσμου, ἢ ἐστὶ συμφεστήσαν ἐξ ὑγρῶν ἀναθιμυιάσεων. Ἐκ τε πούτων καὶ ἐκ τοῦ φέρτι εἰρημένου, δτι δὲ οὐρανὸς αὐξάνεται ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνερχομένων ἀτμίδων, δυνάμεις νὰ εἰκάσωμεν δτι δὲ Διογένης τὸν ἥλιον μόνον παραδέχεται σχηματισθέντα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ πρὸς τὸ ἄνω ἀνερχομένου θερμοῦ φέρος καὶ δτι τὸ στροφαῖς κισσηροειδές ἔπειτα ἐκ τῶν ἀναθιμυιάσεων, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν μπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἥλιου, ἐξ ᾧν καὶ αὐτὸς ἀδιαλείπτως τρέφεται. Επειδὴ δὲ ἡ τροφὴ αὕτη ἐπὶ τινα χρόνον ἔξαντλεῖται ἐν ἐκάστῳ μέρει τοῦ κόσμου, ἀλλάζοσσει ὁ ἥλιος τὴν ἑσυτοῦ θέσιν, ὡς τὸ ζῷον τὴν βοσκήν αὐτοῦ⁽¹⁾.

Ὕ. φιλογία καὶ Ψυχογία. Ἐκ τῆς γῆς προηλθον τὸ ἐμψύχικο ὄντα καὶ τὸ φυτό⁽²⁾ τῇ ἐπιδρόσει τῆς θερμότητος τοῦ ἥλιου. Καθ' ἕναν τρόπον ἡρμήνευεν δὲ Διογένης καὶ τὴν διὰ γεννήσεως σύστασιν τῶν ζώων ἐφρόνει δηλαδὴ δτι τὸ τοῦ φρενος ππέριμη θερμακίνει τοῦ θήλεος ἡ θερμότης καὶ οὕτω γίνεται ἡ σύστασις τοῦ ἐμψύχου ὄντος.

Ἡ ψυχὴ κατὰ τὰς σφράγides τοῦ Διογένους δὲν δύναται νὰ ἦται λλο τι ἡ θερμὸς καὶ ἔηρὸς ἀήρ. Μας δὲ δὲ ἀλλο ἀπείρων διαφορῶν ἐστιν ἐπιδεκτικός, οὕτω καὶ οἱ ψυχαί εἰσι διάφοροι κατὰ τὸ εἶδον καὶ στοιχίου, ἦν ψυχαί εἰσι. Τὸ δὲ ψυχικὸν τοῦτο στοιχεῖον ὑπελάμβανεν δὲ Διογένης προεργάζεντον τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ εἰσθιομένου εἰς τοὺς πνεύμονας μετὰ τὴν γέννησιν ἔξιθεν ἀέρος, τὴν δὲ θερμότητα αὐτοῦ παραδέχετο προερχομένην ἐκ τῆς μητρός. Τὴν δὲ ὅντα πᾶν τὸ σῶμα διάδοσιν τῆς ζωῆς ἡρμήνευε δεγάρμενος.

(1) Τὰς δόξας τοῦ Διογένους περὶ βροντῆς καὶ ἀστραπῆς ἴστε Στο. 6. I. 594. Σενεκα, nat. II. 20, περὶ ἀνέμων Ἀλεξανδρ. Λφρ. Μετεωρ. II, 1 σελ. 91, π. Αριστ. Μετεωρ. II, 1, περὶ τῆς αἰτίας τῶν ἐκγυλίσεων τοῦ Νείλου Σεν. φα. nat. IV, 2, 27, Σχόλ. εἰς Απολλ. Πόδιον IV, 269. Panzerb. et. σελ. 133 κ. ἐξ. περὶ τοῦ Νείλου πρβλ. Diels Se-neca u. Lucan. Abhandl d. Berl. Akad. 1885, σελ. 13.

(2) Ηλούτ. Αρέσκ. B', 8, 1. Στο. 6. I, 358. Θεόφρ. Ιστ. φυτ. III, 1, 4.

ὅτι ἡ ψυχὴ ἦ, ὅπερ τὸ αὐτό, ὁ θερμὸς ἀήρ δικαίδοται μετὰ τοῦ αἰματος εἰς πάντα τοῦ σώματος τὸ μέρη διὰ τῶν φλεβῶν. Ήρός ἀποδειξεῖν δὲ τούτου περιέγραψε λεπτομερέστατα τὸ φλεβικὸν σύστημα.

Γνωσιολογία. Ἐκ μὲν τῆς ἐπιχρῆστος τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑπάρχοντος ζωικοῦ ἀέρος μετὰ τῶν ἔξωτερικῶν ἐντυπώσεων γεννᾶται ἡ αἰσθητική· ἐδιν δὲ τὸ ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα διαχειρεύεν τὸ πληρῶσαν τὸν φλέβας ὀθόση τὸν ἐν αὐτοῖς περιεγέμενον ἡέραν εἰς τὰ στέρνος καὶ τὴν ὑποκειμένην γαστέρα, γεννᾶται ἡ ὄπων; ἐὰν δὲ ἀποκατέστη τὸ ἀερῶδες ἐκ τῶν φλεβῶν ἐκβληθῇ, ἐπέργεται ἡ θάνατος.

"Ἐδραν τῆς αἰσθήσεως ὑπελάμβανε τὸν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡέραν.
"Οταν οὖτος ἡ ἀέρος καὶ σύμμετρος τῇ ἀναπνοῇ, γεννᾶται ἡ αἰσθητική τῆς δομῆς, ὅταν δ' ὁ ἐν τοῖς ὀπίν ἀήρ κινηθεῖει ὑπὲν τοῦ ἔξωτερος μεταβιβάσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, γεννᾶται ἡ ἡλικία ἡτού δὲ ἡ εἰς τὸν δριθαλμὸν ἐμπίπτουσα εἰκὼν μιχθῇ μετὰ τοῦ ἐπιτερικοῦ ἀέρος, γεννᾶται ἡ ὄψις. Ἀπόδειξιν τούτων ἐπάγετο τὸ γεγονός.
ὅτι πολλάκις πρὸς ἄλλας τὸν νοῦν τετρακιμένον ἔχουσας οὐδὲ ἀπομενοῦται ἀκούομεν. Ὁ Διογένης ἐποιεῖτο διάκρισιν τοῦ εἰς τὴν κίνησιν φκινομένου ἀπὸ τῆς ἀληθίους τῶν προγιγνέσθων φύσεων. Τὰ κινητά, ἔλεγε, δὲν ὑπάρχουσι φύσει, ἄλλοι μόμιροι, γάρ τοι νομίζουσι μόνον ὑφ' ἡμῶν ὡς φυσικά. Καὶ τὰ συνοικισθήκατα τῆς ἡδονῆς, τῆς λύπης, τῆς ὑγιείας κλ. παρῆγεν ὁ Διογένης ἐκ τῆς αγέστειας, καὶ τὸν ἀήρος μίγνυσται τῷ αἴματι, τὴν δὲ μικρὸν νοημοσύνην τῶν κακησυμήτων καὶ τῶν μεθυδότων καὶ τῶν παίδων ἐκ τῆς πυκνῆς καὶ ὑγρῆς ποιότητος τοῦ ἀέρος καὶ τῶν δργάνων, δι' ᾧ τὸν ἀκριβεστάτον οἶνον. Ἡ δὲ τῶν ζώων ἀφροσύνη ἐστὶν ἀκολουθία τῆς ὑγρᾶς αὐτῶν τροφῆς καὶ τῆς πρὸς τὴν γῆν νεύσεως αὐτῶν. (1) Ζωιγρόντις ἀήρ ὑπάρχει κατ' αὐτὸν ἐν πᾶσι τοῖς ζωὴν ἔχουσιν· οὗτον καὶ ἐπαιρετούσαν, ν' ἀποδεῖξῃ ὅτι καὶ οἱ ιχθύες καὶ τὰ ὄστρεα ἀναπνέουσι. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μετάλλοις εὑρίσκεν ἀνάλογον τὸ ἀναπνοής διάτοι, ἔλεγεν, ἐφέλκουσται ἵκμάδας καὶ ἐξιδροῦσι· κατὰ ταῦτα δ' ἐγένετο νὴ ἐπηγγήσαται τὴν ἔλξιν τοῦ μοχγνήτου. Τὸν ἀέρος ὄμιτος ὡς τοιωδῶν φύγει τὸ ζῷο εἰσπνέουσι καὶ ἐκπνέουσι, τὸ δὲ φυτὲ ὑπελάμβανε παντελίστις ἀργονος διὰ τὸ μὴ εἶναι κατὰ καὶ ἐπομένως μὴ δύνασθαι τηροῦσθαι τὸν αἵρετον.

'Ανακύρκησις καὶ σρωτοί. "Ωσπερ ἡ 'Λυκείησηρος; καὶ

ὁ Ἀναξιμένης ἐδύξας καὶ ὁ Διογένης, ὅτι ὁ κόσμος διατελεῖ ἐν ἀδικιλείπτῳ γενέσται καὶ φθορᾷ, παρεδέχετο ἐπομένως καὶ αὐτὸς ὡς ἔχενοι ἀπειρον τειρόν ὄλλαχοις δικιδεχομένων κόσμων.

Ἐπισκόπησις τοῦ θυραῖου στόλου φιλοφίκοῦ συστήματος
τοῦ Διογένους, Ἡ διδασκαλία τοῦ Διογένους συγχρινομένη
πρὸς τὰς ὀρχομετέρας περίσταται πολλῷ ἐκείνων ἀνωτέρων κατά τε
τὴν μεγάλην σύναπτυξιν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ συγγραφικῆς μορφῆς
καὶ κατά τὸν πλαθτὸν τῶν ἐμπειρικῶν γνώσεων, ἀλλ' ἐν τοῖς κυριω-
τάτους αὐτῆς διερισμοῖς ὑπάρχει ἀντίφρασις. Δεχόμενος δὲ Διογένης
ὅτι ἡ σκότεια τοῦ κύρου διάταξις μόνον ἐκ κοσμοποιοῦ τινος νοῦ
δύναται νὸς νοηθῆναι, παραδέχεται κατ' ὀνάγκην ὅτι ἡ μλη καθ' ἔκπ-
τήν δέντε πρὸς ἔξηγητιν τοῦ κόσμου. Τῆς τοῦ κύρου ἄρα
τοξειῶς καὶ σκοτειμότητος αἰτία δὲν δύναται νὸς θεωρηθῆναι ὑλικὸν τι
σῶμα· διὸ τοῦτο καὶ ὀναγκάζεται διογένης ν' ἀποδώσῃ τῷ ἀέρι
ἰδιότητας, ὥστε τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀποκλειομένας. Διέτι ἔνθεν μὲν
ὄριζει τὸν ἀέρα ὡς τὸ διὸ πάντων διῆκον καὶ πάντα ζωυγονοῦν πτοε-
γεῖον, ὡς τὸ λεπτότατον καὶ ἀραιότατον, ἔνθεν δὲ γεννᾷ ἐξ αὐτοῦ
τὰ ὄντα οὐ μόνον διὸ πυκνώσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὸ ψυχώσεως,
ὅπερ τότε μόνον ἐπεὶ δύνατόν, ὅταν μὴ ὑπάρχῃ αὐτὸς τὸ λεπτότα-
τον καὶ ἀραιότατον. Οὕτω δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βάσει τοῦ συστήματος
ὑπάρχει ἀντίφρασις, ἵτις ἐκ τούτου πηγάδει, ὅτι παρεδέξατο μὲν δὲ
Διογένης τὴν ἔννοιαν κοσμοποιοῦ νοῦ, δὲν ἀπέβηλε δὲ ὅμως τὴν
περὶ ὑλικῆς ὀρχῆς θεωρίαν τῶν Ἱώνων καὶ ἴδιως τὴν τοῦ Ἀναξιμέ-
νους περὶ τοῦ πρώτου στοιχείου.

Τοῦ Ἀπολλωνιάτου ἡ διδασκαλία ἦτο ἀπύπειρά τις, ὅπως τὴν φυσικὴν θεωρίαν τοῦ Ἀναξιμένους καὶ τῆς ἀρχαίας Ἰωνικῆς σχολῆς τοῦτο μὲν σώσῃ ἀπὸ τῶν νεωτερισμῶν τοῦ Ἀναξαγόρου, τοῦτο δὲ συνάψῃ μετ' αὐτοῖς.

·Η κυρίως δὲ ὑπηρεσία τοῦ Διογένους ἐστὶν ὅτι εὑρύνει τὰς ἐμ-
πειρικὰς περὶ φύσεως γνώσεις καὶ ὅτι προσεπάθησε ν' ἀποδεῖξῃ πλη-
ρέστερον ἐν τοῖς καὶ οὐ' ἔκαστα τὸ ἐμψυχὸν καὶ τὴν σκόπιμην τάξιν
τῆς φύσεως. Λύται ὄμως αἱ ἔννοιαι ἡσκην αὐτῷ δεδομέναι ὑπὸ τῶν
πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων, τοῦ 'Αναξαγόρου καὶ τῶν ἀρχαίων φυσικῶν.
·Η δὲ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶχεν ἥδη ἐπὶ Διογένους ἀνειργμένας
ὑδούς, αἴτινες ἡγον πέρα τῆς τῶν ἀρχαίων Ἰόνων φυσιολογίας.